

राजस्थान राज्य शैक्षिक अनुसंधान एवं प्रशिक्षण परिषद्, उदयपुर
(पाठ्यचर्या, पाठ्यपुस्तक, सामग्री निर्माण एवं मूल्यांकन प्रभाग)

प्रारंभिक शिक्षा पूर्णता प्रमाण-पत्र परीक्षा 2023
नमूना प्रश्न पत्र

कक्षा-8
विषय - संस्कृत (71)

अवधि-2.30 घंटे	पूर्णांक 80
प्र.1 'शालिनि ग्रीष्मावकाशे पितृग्रहम् आगच्छति' रेखांकितपदे प्रयुक्तः उपसर्गः अस्ति। (क) अन (ख) परा (ग) अव (घ) आ	1 ()
प्र.2 अधोलिखितपदेषु 'क्त्वा' प्रत्यय युक्तं पदं अस्ति। (क) गच्छति (ख) गन्तुम् (ग) गत्वा (घ) विघ्नस्य	1 ()
प्र.3 भगिनीप्रदेशोऽयं बहवाकर्षकः इति प्रतीयते। अस्मिन् वाक्ये अव्ययपद किम् अस्ति? (क) भगिनी (ख) इति (ग) प्रदेशं (घ) प्रतीयते	1 ()
प्र.4 'एकदा सः वने जाल विस्तीर्य गृहम् आगतवान्' अस्मिन् वाक्ये सर्वनामपदम् अस्ति। (क) सा (ख) वने (ग) गृहम् (घ) सः	1 ()
प्र.5 वयं वसुंधरां मन्ये। (क) गृहम् (ख) कुटुम्बं (ग) सस्यश्यामला (घ) प्रकृतिः	1 ()
प्र.6 आर्यभटेन ग्रन्थः रचितः। (क) अर्थशास्त्रः (ख) आर्यभट्टीयम् (ग) पञ्चतन्त्रं (घ) कर्मभूमिः	1 ()
प्र.7 'क्षितौ राजते भारतस्वर्गभूमिः' प्रस्तुतपाठस्य लेखकः अस्ति। (क) अनुपम मिश्र (ख) रमानाथ शास्त्री (ग) विष्णुशर्मा (घ) डा.कृष्णचन्द्र त्रिपाठी	1 ()

प्र.8 सावित्रीबाई फुले महोदयायाः माता आसीत्। (क) लक्ष्मीबाई (ख) मीराबाई (ग) राधाबाई (घ) रमाबाई	1 ()
प्र.9 कोष्ठकप्रदत्तेषु पदेषु उचितं विभक्तिं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत (क) _____परितः वृक्षाः सन्ति। (विधालयस्य/विधालयं) (ख) _____सह पुत्रः गतः। (जनकाय/जनकेन)	1+1=2
प्र.10 सन्धि विच्छेदं/सन्धि युक्तं च कुरुतः (क) अद्य + अपि = _____ (ख) सहसैव = _____ + _____	1+1=2
प्र.11 विशेष्य-विशेषणानाम् उचितं मेलनम् कुरुत। विशेष्यपदानि विशेषणपदानि (क) अयम् संस्कृति (ख) महत्वाधायिनी इतिहासे (ग) प्राचीने प्रदेशः (घ) एकः समवायः	4× $\frac{1}{2}$ =2
प्र.12 उचितक्रियापदानि मंजूषात् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत (रचयति, गच्छन्ति, अहसत्, वर्तते।) (क) छात्राः पुस्तकानि गृहीत्वा विधालयं। (ख) मालाकारः पुष्पैः मालाः। (ग) मम मनसि एका जिज्ञासा। (घ) सहसा बालिका तत्र।	4× $\frac{1}{2}$ =2
प्र.13 मालायाः मनोदशा स्वस्थाः न प्रतीयते स्म। अत्र रेखांकित पदयोः विशेषणं विशेष्यं च पदं पृथक् कुरुत। (क) विशेषणम्। (ख) विशेष्यम्।	1+1=2
प्र. 14 रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत- (क) भोजपत्रोपरि लेखनम् आरब्धम्। उत्तरम् _____ (ख) मानवाः वृक्षाणां छायायां विरमन्ति। उत्तरम् _____	1+1=2

- प्र.15 कोष्ठके दत्तानि शब्देषु संज्ञापदानि चित्वा रिक्त स्थानानि पूर्यत। 1+1+1+1=4
- (क) _____ पूर्वं दिशायां उदेति (सूर्यः, चन्द्रः, नक्षत्रः)
 (ख) महिलाः तडागात् _____नयन्ति। (जलं, दुग्धम्, घृतम्)
 (ग) अधुना आपणे वस्तुक्यार्थम् _____आवश्यकता नास्ति
 (रुप्यकाणाम्, पदार्थानाम् वस्तूनाम्)
 (घ) सामाजिककुरोतीनां _____मुखरं विरोधं अकरोत्।
 (मीरा, सावित्री, राधा)

- प्र. 16 अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येण लिखत 1+1+1+1=4
- (क) कस्मिन् उद्योगे वृक्षाः उपयुज्यन्ते ?
 उत्तरम् _____
 (ख) चञ्चलः व्याघ्रं कुत्र दृष्टवान् ?
 उत्तरम् _____
 (ग) प्राचीनेतिहासे का स्वाधीनाः आसन् ?
 उत्तरम् _____
 (घ) केन पीडितः वैभवः बहिरागतः ?
 उत्तरम् _____

- प्र.17 अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत— 1+1+1+1=4
- (क) स्वकीयं साधनं किम् भवति ?
 उत्तरम् _____
 (ख) इयं भूः कस्मिन् युतानाम् अस्ति ?
 उत्तरम् _____
 (ग) कस्य यशः नश्यति ?
 उत्तरम् _____
 (घ) पथि के विषमाः प्रखराः ?
 उत्तरम् _____

प्र.18 प्रश्नपत्रात् अतिरिक्तात् पाठ्यपुस्तकस्य द्वौ श्लोकौ लिखत।

2+2=4

- (i) _____

- (ii) _____

- प्र.19 'क' स्तम्भे दत्तम् श्लोकाशान् 'ख' स्तम्भे च सुमेलनम् कुरुत— 4
'क' स्तम्भः	'ख' स्तम्भः
गिरिशिखरे ननु	निधेहि चरणम्
विनैन यानं	निज निकेतनम्
बलं स्वकीयं	भवति साधनम्
सदैव पुरतो	नगारोहणं ...

- प्र.20 चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषात् पदानि च प्रयुज्य चत्वारि वाक्यानि रचयन्तु। 1+1+1+1=4
 (अस्त्राणाम्, अस्त्राणि शत्रुभ्यः उपगहाणां)

- (i) अस्मिन् चित्रेदृश्यन्ते।
 (ii) आधुनिकैः अस्त्रैः सैनिका अस्मान्रक्षन्ति।
 (iii)सहायतया बहूनि कार्याणि भवन्ति।
 (iv) एतेषांप्रयोगेण भारतः विकसित देशः मन्यते।
 अथवा

मञ्जूषायां लिखितानां शब्दानां सहाय्येन कथां लिखत $8 \times \frac{1}{2} = 4$
 (नीचैः, दूरं, कश्चन, यथा, यदि, परम्, च, तदा)
 एकस्मिन् वने (i).....व्याधः जालं विस्तीर्य (ii)स्थितः।
 कमशः आकाशात् सपरिवारः कपोतराजः(iii)आगच्छत्।(iv).....
 कपोताः तण्डुलान् अपश्चन् (v).....तेषां लोभो जातः। परं राजासहमतः नासीत्।
 तस्य युक्ति आसीत् (vi)वने कोऽपि मनुष्यः नास्ति। कुतः तण्डुलानाम्
 सम्भवः। (vii).....राज्ञः उपदेशम् अस्वीकृत्य कपोताः तण्डुलान् खादितुं
 प्रवृत्ताः जाले (viii).....निपतिताः। अतः उक्तम् सहसा विद्धीत न क्रियाम्।

- प्र. 21 अधोलिखितानां वाक्यानां घटनाक्रमानुसारणं क्रमायोजनं कुरुत। $8 \times \frac{1}{2} = 4$
 (क) माला शालिनी च चिकित्सिकां प्रति गच्छन्त्यौ वार्तां कुरुतः।

- (ख) तदैव क्रीडन्ति त्रिवर्षीया पुत्री अम्बिका पितुः कोडे उपविशति।
 (ग) शालिनी ग्रीष्मवकाशे पितृमूहम् आगच्छति।
 (घ) भ्रातृजायायाः स्वास्थ्यं समीचीनं नास्ति।
 (ङ) तव मनसि एतादशी कृत्सिता वृत्तिः आगताः।
 (च) वयं सर्वे मिलित्वा चिन्तनमिदं यथार्थरूपं करिष्यामः।
 (छ) अधुना एकस्य पुत्रस्य आवश्यकता अस्ति।
 (ज) अहं स्वापराधं स्वीकरोमि लज्जितः च अस्मि।

उत्तरम् – (क)
 (ख)
 (ग)
 (घ)
 (ङ)
 (च)
 (छ)
 (ज)

प्र.22 अधोलिखितेषु द्वयोः श्लोकयोः भावाथ हिन्दीभाषाया लिखत— 2×4=8

- (क) वृक्षाग्रवासी न च पक्षिराजः
 त्रिनेत्रधारी न च शूलपाणिः।
 त्वग्वस्त्रधारी न च सिद्धयोगी
 जलं च विभ्रन्न घटो न मेघः।।

उत्तरम् :

- (ख) अभिवादन शीलस्य नित्यं वृद्धोपसेविनः।
 चत्वारि तस्य वर्धन्ते आयुर्विधा यशोबलम्।।

उत्तरम् :

- (ग) साहित्यसंगीत कला विहीनः
 साक्षात्पशुः पृच्छविषाणहीनः।
 तृणं न खादन्नपि जीवमानः
 तद् भागधेयं परमं पशूनाम्।।

उत्तरम् :

प्र. 23 'कण्टकेनैव कण्टकम् अथा बिलस्यवाणी न कदापि मे श्रुताः
 कथायां सारं हिन्दीभाषायाम् एकपृष्ठे लिखत।

8

उत्तरम् :

प्र. 24 निर्देशानुसारं पदानि स्वीकृत्य अस्माकं विद्यालयः विषयोपरि निबन्धलेखनं करोतु (अष्ट-
 वाक्यानि रचयत) 1×8=8
 (विद्यालयः, नातिदूरं, कक्षायाम्, छात्र-छात्राः, अध्यापकाः, पाठयन्ति, उद्यानम्, पुस्तकालयः)

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

अथवा

रिक्तस्थानानानि पूर्यित्वा प्रार्थना-पत्रं लिखत—
 (प्रधानाध्यापकः, अवकाशं, अनुग्रहणन्तु, प्राथमिक, भवदीय, ज्वरपीडितः, आगन्तु, कारणात्।)

सेवायाम्
 श्रोमन्तः.....महोदयः
 श्राजकीय उच्चविद्यालयः
 जयपुरम् (राजस्थानम्)

महोदयः
 सविनयः निवेदनम् अस्ति यत् अहंअस्मि। अस्मात्.....अहं
 विद्यालयम्न शक्नोमि। अतः दिनद्वयस्यस्वीकृत्य माम्
 भवान्।

सधन्यवादः

शिष्यः

दिनांकः —

प्र. 25 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत—
पूर्वदिशायां उदेति सूर्यः पश्चिमदिशायां च अस्तं गच्छति इति दृश्यते हि लोके ।
परं न अनेन अवबोधमस्ति यत्सूर्यो गतिशील इति । सूर्योऽचलः पृथ्वी च चला
या स्वकीये अक्षे घूर्णति इति साम्प्रतं सुस्थापितः सिद्धान्तः । सिद्धान्तोऽयं प्राथम्येन
येन प्रवर्तितः स आसीत् महान् गणितज्ञः ज्योतिर्विद्व्व आर्यभटः ।

4×2=8

प्र.1 गद्यांशं पठित्वा उचितं शीर्षकं लिखत ।

उत्तरम्

प्र.2 पूर्वदिशायां उदेति सूर्यः कस्याम् दिशायाम् अस्तं च गच्छति ।

उत्तरम्

प्र.3 साम्प्रतम् सुस्थापितः सिद्धान्तः कः?

उत्तरम्

प्र.4 सिद्धान्तोऽयं प्राथम्येन केन प्रवर्तितः?

उत्तरम्

RSCERT